

METODISKIE MATERIĀLI ĢITĀRAS SPĒLĒ

NAGU FORMAS VEIDOŠANA ĢITĀRAS SPĒLES KONTEKSTĀ

Katra naga optimālā forma ir atkarīga no visiem pārējiem labās rokas tehnikas aspektiem, īpaši no pieņemtās rokas pozīcijas un pirksta kustības. No otras puses, ja izpildītājam ir laba ideja par to, kā viņš plāno novietot un izmantot savus pirkstus, un kādu skaņu viņš sagaida no šīs pozīcijas, tad naga forma ir samērā acīmredzama.

Katram nagam jāveido tā individuālo formu, lai tas radītu apmierinošu skaņu gan spēlējot apojando, gan tirando. Šajā gadījumā loģiskāk būtu tiekties pēc skaņas vienvēidības, nevis tās daudzveidības. Lai gan ir svarīgi atcerēties, ka katrs pirksta nags tiks izmantots dažādos veidos, lai radītu dažādas skaņas, tomēr svarīgāk būtu nodrošināt, ka visi trīs pirksti rada *vienādu* skaņu izmantojot tos vienādi no vienas rokas pozīcijas. Acīmredzams piemērs, kāpēc tas ir vajadzīgs, ir tremolo (*p a i m p a m i* utt.), kas skanēs vienmērīgi tikai tad, ja visi trīs pirksti atskaņos vienādas skaņas vienā skaļumā. Kopumā jebkuras neatbilstošas skaņas krāsas izmaiņas vienas frāzes ietvaros var padarīt mūziku grūti uztveramu un mazināt paredzēto kontrastu efektu. Protams, absolūta sakrītība nav nepieciešama. Pastāv neizbēgamas skaņas atšķirības, ko izraisa pirksti *i*, *m* un *a* atrodoties dažādas vietās stīgas garumā, un tas var radīt problēmas, spēlējot pie apakšēja sliekšņa (šajā gadījumā *i* var atrasties divreiz tālāk no apakšēja sliekšņa nekā *a*, un īkšķis atrodas vēl tālāk), tomēr šīs atšķirības var padarīt gandrīz neatšķiramas spēles laikā, ja piešķirt nagiem pareizo formu.

Galvenā problēma ir saistīta ar trīs nagu formas veidošana tā, lai tās darbotos kā *identiskas* rampas. Taču būtu liela kļūda uzskatīt, ka pietiks tos vienkārši izveidot tiem vienādu formu. Pirmkārt, visticamāk, katram nagam būs savs šķērsriezums, un tam būs jāatbilst nagu vīlēšanai. Otrkārt, katram pirkstam veidojas savs leņķis ar stīgu, neatkarīgi no izvēlētas rokas pozīcijas. Īpaši, ja pirksts *a* atrodas perpendikulāri stīgai, skatoties no plauksta locītavas, tad *i* un *m*, visticamāk, ir nedaudz noliekti uz sānu, kas ir pretēji īkšķa slīpumam. (Dažiem spēlētājiem visi pirksti noliekti uz sānu). Duarte¹ skaidro anatomiskos iemeslus, kāpēc tas dažkārt var būt noderīgi; no skaņas rašana viedokļa ir nepieciešams izveidot formu nagam atbilstoši tā dabiskajam spēlēšanas leņķim. Līdz ar to ģitāristam, kurš vīlēs nagus tā, kā viņam patīk, bez ģitāras pie rokas, ir jābūt ļoti stabilai teknikai – ja viņam vispār ir svarīga viņa radītās skaņas kvalitāte. Mazāk pieredzējušiem spēlētājiem vai tiem, kas vēlas eksperimentēt, ieteicams vīlēt nagus, nekavējoties izmēģinot uz ģitāras, lai redzētu, vai katra naga patiešām darbojas kā rampa spēles laikā.

Dzirde vislabāk ļauj noteikt, vai jūsu nagi darbojas pareizi, taču noderēs arī dažas fiziskas pārbaudes. Visredzamākā ir sajūta, cik gludi stīga slīd pāri nagam; varat arī novērtēt, cik lielā mērā stīga tiek nospiesta spēlēšanas laikā, novērojot tās reakciju otrā stīgas galā, tas ir, cik tālu stīga sniedzas no grifa. Šis tests ir īpaši noderīgs, lai pilnveidotu tirando skaņu. Runājot par dzirdes pārbaudēm, daži ir rūpīgāki nekā citi. Lai iegūtu aptuvenu skaņu, piemēram, trešās stīgas Mi noti, nagam ir jābūt stipram defektam, it īpaši, ja kļūdas ir maskētas ar vibrato, bet, lai tā pati notis skanētu labi uz atvērtas pirmās stīgas, nepieciešama laba nagu forma. Ja visi trīs pirksti, izmantojot

¹ Džons Viliams Duarte bija 20.gs. britu komponists, ģitārists un skolotājs.

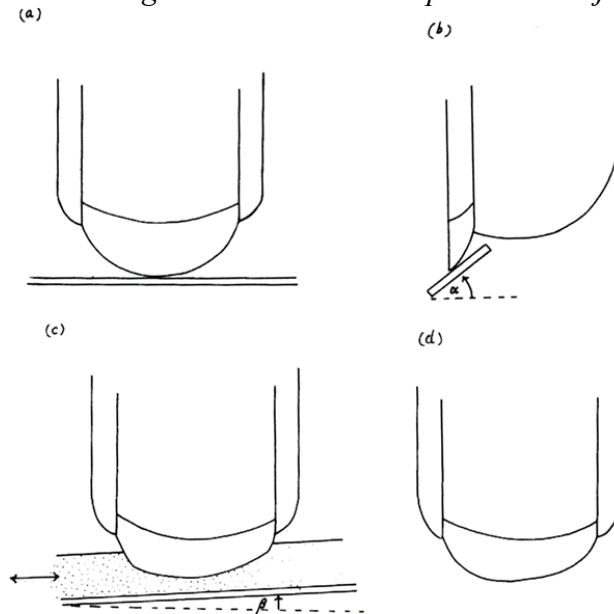
no parastā rokas stāvokļa, rada aptuveni vienādu skaņu uz atklātas Mi stīgas neatkarīgi no tā, vai tiek izmantota apojojando vai tirando, un ja šī skaņa ir spilgta un skaidra, tad jums ir labs pamats mūzikas veidošanai.

Tālāk ir sniegtas idejas un ieteikumi, kas dažiem lasītājiem var palīdzēt pārvarēt problēmas.

- (a) Katram ģitāristam ir sava nagu vilēšanas metode, un jebkura metode, kas darbojas, ir tikpat laba kā pārējās. Attēlā 5.10. ir parādīta diezgan vienkārša metode, kas parasti dod labus rezultātus. Sākot no stāvokļa, kurā nags ir perpendikulārs vīlei, kā parādīts shēmā (a), vīle ir sasnēta leņķī α , kā parādīts shēmā (b). Pēc tam vīle jāpagriež leņķī β (jebkurā virzienā), un sākt vilēt, virzot vīli uz priekšu un atpakaļ taisnā līnijā, kā parādīts shēmā (c). (Ieteicams izmantot abrazīvu, nevis metāla vīli, kas griež abos virzienos, nesaraucot naga šķiedras.) Ja ir pareizi izvēlēti leņķi α un β , tad nags diezgan labi darbosies kā rampa. Tomēr nagam būs asi stūri — viens ievietošanas pusē, kur stīga var aizķerties, otrs izejas pusē, kur tas var padarīt atbrīvošanu diezgan pēkšņu (skatiet arī (d) punktu zemāk). Noapaļojot šos stūrus un nodrošinot, ka kopēja forma ir gluda līkne, kas parādīta shēmā (d), jūs varat izmantot nagu dažādos leņķos, kā arī tās primāro funkciju kā rampu spēlēs laikā.

Pēc tam, kad nagam ir piešķirta forma, varat izmantot vīli, lai izlīdzinātu naga gala virsmu. Protams, darbs vēl nav pabeigts. Ja vien naga darba virsma nav nopulēta līdz stiklam līdzīgam gludumam (piemēram, izmantojot ļoti smalku smilšpapīru), nags nedarbosies efektīvi kā rampa, bez nepatīkama skrāpēšanas trokšņa, ko rada raupja naga virsma. Tā kā stīga pārsvarā saskaras ar naga iekšējo virsmu, tai nepieciešama īpaši rūpīga pulēšana, īpaši ievietošanas pusē. Taču tuvāk atbrīvošanas vietai ārējā virsma sāk saskarties ar stīgu, kas arī prasa īpašu uzmanību.

Att. 5.10 Nagu vilēšanas metode “pa taisno līniju”

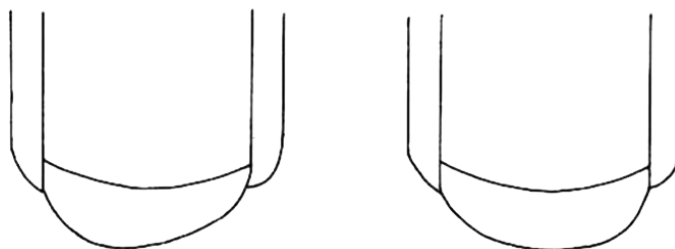

- (b) Tikko aprakstītās taisnās līnijas metodes priekšrocība ir tā, ka tā sniedz diezgan labus rezultātus neatkarīgi no naga dabiskās formas un tā spēlēšanas leņķa, protams, ja ir pareizi izvēlēti leņķi α un β . Turklāt leņķis β galvenokārt ir atkarīgs no leņķa, kādā pirksts tuvojas stīgai (skatoties no plaukstas locītavas apakšpuses), un leņķis α ir atkarīgs no naga šķērsriezuma augstuma. (Ja nags ir ļoti plakans, α leņķis, kas nepieciešams, lai vīlētu taisnā līnijā, var būt pārāk liels, jo vīlēšana šādā leņķī ievērojami vājinās naga galu. Šajā gadījumā jūs joprojām varat izmantot šo metodi, izmantojot tikai vīles virsmu, lai pārbaudītu taisnu līniju un veiktu faktisko vīlēšanu, nesasverot to.) Pareizo leņķu atrašana nav viegls uzdevums, un to rezultātu sasniedz mēģinot un kļūdoties. Lai gan šī metode nav panaceja, tā var būt sākumpunkts, lai atrastu optimālo formu katram nagam.
- Nelielas izmaiņas vienā no leņķiem, īpaši β , var būtiski ietekmēt nagu galīgo formu. Attēlā 5.10 redzamais nags visdrīzāk derētu pirkstam, kas taisnā leņķī tuvojas stīgām. Ja pirksts ir noliekts vienā vai otrā virzienā tā, ka leņķis β būtu jāmaina, teiksim, par desmit grādiem, tad galīgā naga forma būs pavisam citāda nekā attēlā 5.10(d), bet, visticamāk, tas atgādinās att. 5.11. (a) vai (b). Šis piemērs parāda, cik grūti ir spriest, vai nags darbosies labi, tikai uz to skatoties, un izskaidro, kāpēc dažu cilvēku nagi izskatās tik dīvaini. Protams, ir bezjēdzīgi kopēt cita mākslinieka nagu formu un vēl ļaunāk to kritizēt, pirms tam nemēģinot precīzi saprast, kā katrs nags tiek izmantots.

Att. 5.11 Nagu formas, kas iegūtas, mainot leņķi β

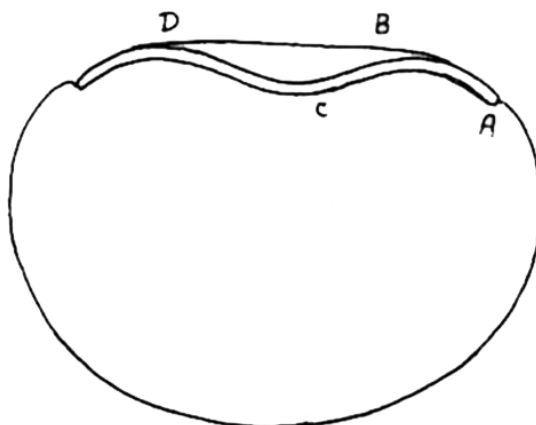
(a)

(b)

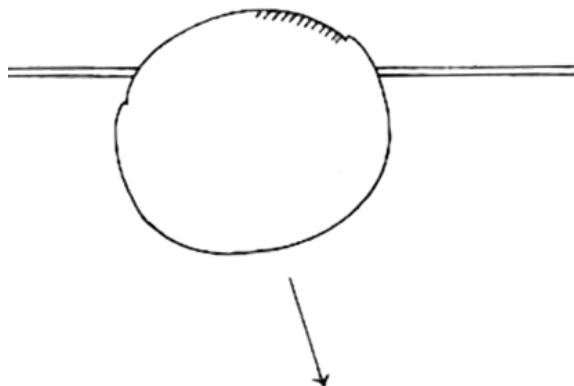
- (c) Ja nags noliecas tuvu vidum, kā parādīts attēlā. 5.12, tad no tā ir īpaši grūti izveidot rampu. Faktiski šāds nags darbojas kā divas rampas: stīga, kas iet no punkta A uz B, apstāsies punktā C, pirms turpinās pārvietoties uz D. Skaidrs, ka viena rampa šeit ir lieka, un labākais risinājums būtu pilnībā nogriezt posmu no B līdz D, noņemot to no stīgas ceļa, lai stīga iet tikai pa pirmo rampu. Neparasta alternatīva būtu izmantot tikai posmu no C līdz D.

Att. 5.12 Izliekts nags

- (d) Izliekta naga problēmas risinājums ir pēc principa, ko var attiecināt arī uz mazāk problemātiskiem nagiem: stīgai jāatstāj nags, pirms tā izliekums sāk darboties pret to. Piemēram, ēnotā naga daļa, ko izmanto leņķī, kas parādīts attēlā. 5.13 ir jābūt pietiekami īsam, lai vispār netrāpītu pa stīgu. Bez stiprības piešķiršanas nagam naga priekšējai pusei parasti ir tikai viena funkcija – vispār nepieskarties stīgai.

Att. 5.13. Aizēnotā nagu daļa nedrīkst pieskarties stīgām

- (e) Veidojot nagu formu, jāņem vērā tā struktūra. Piemēram, nav jēgas mēģināt izveidot stāvu rampu no mīksta naga. Tā vietā, lai stīga būtu vērsta uz leju, nags stīgas spēka ietekmē vienkārši izlocīsies. Lai mīksts nags vispār darbotos kā rampa, tai jābūt salīdzinoši īsai un tādai, lai stīgas priekšā būtu viegls slīpums. Bet arī šajā gadījumā var būt ļoti grūti panākt, lai stīga vibrētu ar spēcīgu perpendikulāru komponentu, it īpaši spēlējot tirando, un tāpēc lokani nagi mēdz radīt smalkas skaņas, kurām trūkst blīvuma un skaļuma. Problēmas ir arī ar cietiem nagiem. “Klikšķis”, ko izraisa sākotnējais stīgas kontakts ar nagu, kļūst pamanāmāks, jo cietāks ir nags. Tomēr šo troksni bieži var samazināt, mainot priekšējās malas garumu tā, lai pirksta gaļīgā daļa vispirms saskartos ar stīgu, tādējādi mīkstinot sitienu. Īpaši rūpīgi jārikojas arī ar cietu nagu, lai panāktu gludu rampu, jo tas nespēs noslēpt nelielus formas defektus. Principā cietš nags nekad nespēs nodrošināt tik

gludu stīgu kustību kā nedaudz lokans nags un radīs skaņas ar diezgan cietu toni. Iespējams, ideāls būtu nags ar cieto ievietošanas (iekšējo) pusi (lai stingri nospiestu stīgu), bet ar elastīgu izejas (ārējo) pusi (lai vienmērīgi atbrīvotu stīgu). Šādu nagu iegūšana no dabas ir neticama veiksmē. Bet, ja izpildītājam šķiet, ka ir jānostiprina nagi, izmantojot salvetes gabaliņus, nagu laku vai citus līdzekļus, tad viņam var patikt rezultāts, stiprinot tikai ievietojamo pusi.

- (f) Lielākā daļa no iepriekš minētā attiecas arī uz īkšķi. Protams, īkšķa nagu ir jāvīlē atbilstoši tā dabiskajam spēlēšanas leņķim, kas ļoti atšķiras no pārējiem pirkstiem. Parasti stīga saskaras ar nagu apmēram pusceļā un iziet apakšējā stūrī, lai gan daži spēlētāji dod priekšroku saliekt īkšķi tā, lai rampa būtu vērsta otrā virzienā. Tomēr vairumā gadījumu īkšķa naga daļa, kas tiek izmantota spēlēšanai, nav pārāk daudz jāatgriez no stīgu līnijas - ja nags ir pārāk daudz novietots uz pītām basa stīgām, tas var izraisīt nepatīkamu skaņu. Tāpat kā pārējos pirkstus, īkšķa nagu var izmantot dažādos veidos, lai mainītu skaņu, vai, atšķirībā no citiem, to var pilnībā izlaist no spēlēšanas, lai radītu īpaši siltu basa noti vai maigu akordu pāri visām sešām stīgām.

Lai gan šajā materiālā īkšķa nags nav pietiekami apspriests, tas nekādā ziņā nav mazāk svarīgs. Gluži pretēji, tā forma var gan labāk, gan sliktāk ietekmēt rokas stāvokli kopumā. Piemēram, ja naga apakšējais stūris aizķeras pie stīgas (ļoti izplatīta problēma), bass ne tikai izklausīsies plāni un metāliski, bet arī būs ļoti grūti vai neiespējami izpildīt apojando ar īkšķi no parastas rokas pozīcijas. Tādējādi roka ir spiesta mainīt pozīciju katru reizi, kad īkšķis ir jāspēlē apojando, un no tā izrietošā nestabilitāte bieži vien var pasliktināt labās rokas tehnikas kontroli, kā arī padarīt dažas pasāžas ārkārtīgi neērtas (labi piemēri ir H. Villa- Lobosa divas pirmās prelūdijas). Turklāt papildu spēks, kas nepieciešams, lai izspiestu cauri aizķerto nagu, neuzlabo skaņas kvalitāti, bet tikai rada nevajadzīgu stresu. Visiem tehnikas aspektiem ir nepieciešams, lai īkšķa nags spētu droši un viegli virzīt stīgu lejup neatkarīgi no tā, vai tas ir tirando vai apojando, neizraisot rokas novirzes no parastā stāvokļa. Ja pārējo trīs pirkstu nagi darbojas tāpat, tad var teikt, ka izpildītājam ir vismaz pareiza pamata labās rokas tehnika.